

Šumava a její perspektivy – právní, geopolitické a společensko-ekonomické aspekty

Pavel Valtr, Západočeská univerzita, Středisko pro výzkum regionálního rozvoje / UrbioProjekt – ateliér urbanismu, architektury a ekologie

Právně legislativní problematika NP

Národní park Šumava protiprávně existuje již 20 let, neboť podle § 15 zák. č. 114/1992 Sb. se národní parky, jejich poslání a bližší podmínky vyhlášují zákonem.

Nový zákon o Šumavě, stanovující využití území, by měl vzniknout analogicky jako územní plány území obcí, neboť ten je pak zákonným podkladem pro využití jednotlivých funkčních ploch v celém administrativním území, na základě stanovených a projednaných regulativů. V případě národního parku jsou pro vymezené zóny rovněž stanovovány regulativy, pro stanovení využití území NP Šumava je třeba postupovat analogicky v celém procesu projednávání a schvalování, což znamená:

- zpracované zadání projednat s dotčenými orgány a obcemi
- zpracovaný návrh projednat na společném jednání s dotčenými orgány
- upravený návrh (na základě námitek a připomínek) projednat s veřejností
- upravený návrh na základě vypořádaných námitek a připomínek vydat.

Při zpracování ÚP se aktuální situace vždy nově hodnotí (nově se vymezuje zastavěné území, přičemž se nepřebírají předchozí záměry), u NP by se mělo **nově vyhodnotit území pro I. zónu** (otázkou je, zda plochy katastrálně rozvrácených horských smrčín mají zůstat I. zónou) a **zásadní otázkou je, zda je žádoucí rozšiřovat podíl I. zóny**.

Při právním posuzování „hospodaření“ v chráněném území je zřejmé, že **doposud uskutečňovaná ochrana přírody Šumavy stojí jakoby mimo legislativní předpisy** světové, evropské a domácí a dokonce i mimo zákon o ochraně přírody a krajiny:

- Biosférická rezervace UNESCO má chránit tradiční extenzivní hospodaření.
- Evropsky významná lokalita Šumava má zde chránit vyjmenované biotopy a taxony, to se však převážně neděje (viz vyhodnocení v publikaci Šumava a její perspektivy). Navíc plocha EVL lokality má být převedena do národní legislativy, protože zahrnuje větší území než NP a CHKO, mělo by tedy dojít k jejich rozšíření.
- Chráněná oblast přirozené akumulace vod zásadně narušená chřtěným rozpadem horských smrčín
- Dle výkladu protagonistů velkoplošné ochrany Šumavy, zde neplatí ostatní „rezortní“ zákony, např. zákon o lesích, zákon o vodách, zákon o ovzduší, zákon o zdraví obyvatel, stavební zákon, zákon o ochraně ZPF atd.
- Uskutečňovanou „ochranou přírody“ zřejmě dochází i ke střetu s obecnými principy zákona o ochraně přírody č. 114/1992 Sb., např.:
 - obecná ochrana přírody
 - obecná ochrana rostlin a živočichů
 - ochrana volně žijících ptáků
 - ochrana dřevin
 - neměnit dochované přírodní prostředí
 - neměnit současnou skladbu a plochu kultur.
- Dle zák. č. 100/2001 Sb. o posuzování na ŽP při připravovaných rozsáhlých závažných změnách managementu využívání velkoplošného území a jeho dopadům na okolí, **nedochází k vyhodnocení „SEA“** (nejen environmentální, ale i sociální a ekonomické) v souladu s proklamativními požadavky MŽP na předběžnou opatrnost při realizaci koncepcí (krajská územně plánovací dokumentace tzv. Zásady územního rozvoje kraje ji musí mít).

Dopady současné situace nebyly celkově analyzovány a vyhodnoceny, avšak fundamentalisté divočiny jsou nepoučitelní (historické tsunami ve Fukušimě bylo popsáno v publikaci 100+1 největších přírodních katastrof, přesto se tam postavila jaderná elektrárna, zatím co Čína, která snad zažila nejvíce přírodních pohrom, má opatrnou politiku ekonomického rozvoje i státní pokladny, takže novodobě uskutečňuje své ekonomické záměry jen postupně a nejprve na malých územích - ve zvláštních ekonomických zónách, výsledkem však je trvalý roční vzrůst DPH o 10 % během posledních 30 let). „Purističtí naturalisté“ prosazující totální bezzásahovou „divočinu“ na většině ploch NP, hlásající „nic než příroda“, připomínají jinou sektu, hlásající „nic než národ“ (nejsou ochotni a nedokáží predikovat další rozvoj). Nedostatečně funguje princip demokracie, neboť menšina znásilňuje většinu (využívajíc mlžení, zastrašování, korumpování, vč. působení nedostatečně odborných masmedií). Většinová opozice vycházející ze zdravého selského rozumu se dosud nedokázala prosadit (požaduje asistenční pomoc chráněné přírodě, ve vazbě na ekologické a vývojové principy a zákonitosti). Ideologická skupinka prosazující „divočinu“, brání „své“ území proti všem, takže „bezvěrci“ tam nemají přístup (vč. největšího západočeského botanika RNDr. J. Sofroně), a toto území usurpuje jako rozsáhlou privátní venkovní laboratoř experimentální biologie. Současný katastrofický rozpad horských smrčín lze přirovnat jen k válečným katastrofám (avšak lidská sídla jsou snadněji a v kratší době obnovitelná). Při loňském podzimním protestním pochodu na trosky býv. hřebenové Juránkovy chaty (z německé strany, kterého se zúčastnilo více než 300 osob), se kolega z Itálie podivil nad tím, co chráníme v prostoru zničených horských lesů a proč tam nikdo nesmí a ptal se, zde náš ministr ŽP je paranoidní. Požadovaná analýza stavu NP vždy po pěti letech se neprováděla, směr vývoje partyzánsky určovalo „bratrstvo divočiny“. **Pokud nebude zásadně vyřešen a široce schválen management a monitoring národního parku, nelze schválit kvalitní zákon o NP Šumava.**

Geopolitické a sociálně-ekonomické vazby

Území Šumavy ve střední Evropě nemůže být divočinou rozsáhlých nezalidněných území Aljašky, jižního ostrova Nového Zélandu, Patagonie či Kamčatky. Vegetační potenciál nelze srovnávat s tropickou Amazonií, Borneem či územím příkopové propadliny Afriky. **Nezbytné je vycházet z měřítka a lokalizace naší malé republiky** (na 50⁰ s.z.š., v odpřírodněné a intenzivně exploatované střední Evropě), kde není vhodné a uskutečnitelné nově vytvářít přírodní divočinu, ale **udržovat harmonickou přírodu s vysokou biodiverzitou, zajišťovat výchovně-vzdělávací funkce a v návazném území obnovovat ekonomickou prosperitu**. Milovníci divočiny mohou ji snadno navštívit jinde (pokud se tam však nebudou bát), u nás ji v jakési miniatuře je možno připustit (těmito předchůdci byly naše pralesové rezervace, které však byly likvidací horských smrčín zničeny). Švýcaři byli ve střední Evropě první, kteří vyhlásili Švýcarský NP na 0,4 % země, avšak další nevyhlásili, přesto můžeme říci, že jejich citlivě obdělávaná a využívaná příroda a krajina má výrazně větší biodiverzitu a stabilitu než naše (k čemuž jim stačí péče kraviček). V NP Šumava, tak jak je to obvyklé (i v přeshraničním NP Bavorský les), nedošlo k vyjmutí území sídel a dokonce není snaha toto napravit, takže trvale dochází k neuralgickému střetávání. V rakouské části Šumavy, která má stejný les jako my (u nás prohlašovaný za nejcenější), nebyl vyhlášen národní park, podobně jako v návazném německém území nejvyššího vrchu Šumavy Velkého Javoru, přičemž tam jsou přitažlivé lyžařské areály, na nichž my však neprofitujeme. Protože na českém části Smrčina nebyla povolena sjezdovka (ačkoliv vzhledem k severní expozici jsou pro ní lepší podmínky než na jižní rakouské straně), je dlouhodobou snahou našich obyvatel umožnit její návštěvu. Rozšíření stávající komunikace nebylo také povoleno, proto byla sledována možnost realizace lanovky k areálu Fichtberg za státní hranicí. V současnosti došlo k nabídce hanebného „handlu“, že se obcím se vyjde vstříc vyčleněním 18 ha pro lanovku (čímž vydělají naši sousedé), „výměnou“ za 22 % další plochy Šumavy pro její zdivočení.

Strategickým projektem dalšího plánovacího období EU je Evropský region Dunaj – Vltava / Donau – Moldau, kde na ploše 60 tis. km² žije 6 milionů lidí ve 3 státech. Srdce tohoto regionu tvoří Bayerischer Wald - Šumava – Mühlviertel, s plochou cca 6 tisíc km². V současnosti je však

možno říci, že horní komora tohoto zeleného srdce: česká Šumava, je vážně nemocná, chřadnoucí, vlivem nezodpovědných, fundamentálních ideologických přístupů skupiny „puristických naturistů“.

V regionu české Šumavy o rozloze téměř 2700 km² žije cca 75 tisíc obyvatel (při lidnatosti 28 obyv./km²), jež je poloviční oproti v r. 1930, s dlouhodobě regresivním demografickým vývojem, ve vazbě na nadměrnou a nevhodnou pasivní ochranu. Nevhodný management chráněné Šumavy zásadně nepříznivě ovlivňuje osídlení a ekonomiku Pošumaví.

Společenské okolnosti

Medializované názorové rozštěpení v kauze Šumava naprosto neodpovídá skutečnému vnímání potřeb většiny obyvatel a ČR. Proti bezzásahové „divočině“ je naprostá většina obyvatel. Aktivisté divočiny dlouhodobě, nejprve utajeně a pokoutně, později militantně bez jakéhokoliv projednání, nezodpovědně prosazují své ideologické záměry. Nevnímají nezbytné doprovodné širší a zpětné vazby, např. bioklimatické - nezbytně na odlesněném hřebeni dochází ke zvýrazňování mikro- a mezoklimatých extrémních jevů (pro ilustraci kaštanovník setý v příznivém mikroklimatu plzeňských zahrad plodí a dozrává, jinde v Plzni namrzá a roste pouze keřovitě), vodohospodářské, půdoochranné aj. Proti iracionálním ideologům „divočiny“ aktivně vystupují zejména lesníci, kteří jsou dlouhodobě spjatí s vývojem lesních biotopů, avšak ti jsou poněkud účelově osočováni, že les vnímají jako dřevní ekonomickou entitu. Většinová skupina běžných a zodpovědných biologických pracovníků je osočována bojovnými kolegy umanutě prosazujícími divočinu, takže ti pak zůstávají v pozadí (příp. jako vědci se nechťejí těchto půtek zúčastnit). Místní obyvatelé a obce, vycházející ze zdravého selského rozumu, obhajující „přírodu pro lidi“ (ale i svoji vlastní, zejména ekonomickou existenci), jsou jako jedna ze základních složek tvorby krajiny Šumavy, obvykle přehlíženi a občas umlčováni dílčími finančními dotacemi. Vzhledem k dlouho trvající nepřírozené situaci a různorodým slibům či atakům jsou poněkud letargičtí. Zemědělci byli převážně jako nežádoucí vytlačeni, neboť nebyl zájem o pastevní údržbu krajiny k zachování travních porostů (avšak pouze skot, příp. ovce mohou obnovit a zajistit biodiverzitu bezlesí, tedy žádoucí vegetační bohatství). Politici, jež sledují získávání politických bodů, obvykle zjednodušeným pohledem, podle okamžité situace, obviňují různé skupiny, např. z těžebních záměrů, záměrů neúměrné výstavby rekreačních a sportovních areálů, či ze zločinnosti kůrovcové kalamity, aby získali občany na svou stranu odhalením „nepřítele“ pro ostatní nevědoucí občany. Redaktoři masmedií, chtějící odhalovat „velké věci a stavět se na obhajobu pokrokového myšlení“, bez hlubších znalostí problémů obvykle neobjektivně slepě prosazují divočinu proti „nevědomým“ obyvatelům, návštěvníkům a turistům a tak zhoršují, ne napravují špatnou situaci v ochraně přírody. Turisté, kteří hledají krásy neznámé Šumavy, jsou vymezováni na stanovené, občas povolené „průhony“ ve velmi omezeném území, příp. na některé střediskové či menší lokality. Zástupným důvodem zneprístupňování Šumavy je tetřev (jeho počet na německé straně je stejný, přičemž pokud turisté pokud ho nehoní či záměrně neruší, jako na druhé straně hranice, pak mu nevadí).

Postupně se proto rozšiřují **občanské iniciativy** navazující na potřeby turistů, obyvatel a obcí bojujících za změnu koncepce nepřístupnosti a bezzásahovosti, neboť likvidují nejcennější podstatu národního parku a CHKO a to jak v ČR, tak nově i v Bavorsku. K těmto iniciativám patří **občanská sdružení**, např. o.s. Otevřená Šumava, o.s. Šumava 21, o.s. Zachraňme Šumavu (www.zachranmesumavu.cz), Sdružení obcí NP Šumava, Euroregion Šumava – Historický spolek Schwarzenberg a další se nově vytvářejí i v Bavorsku. Pořádány jsou také **protestní pochody**, např. Modrý sloup, Juránkova chata. K občanským iniciativám patří i řada **petic**, např.: Závěry konference Šumava na rozcestí, Petice za zdravou Šumavu (hejtmanů Jihočeského a Plzeňského kraje), Petice Zachraňme Šumavu, Prohlášení Euroregionu Šumava – JZ Čechy, Stanoviska k využívání stezky přes Modrý sloup, Otevřený dopis lesníků, přírodovědců a univerzitních učitelů ministru ŽP. Součástí tohoto dopisu je i několik tisícovek podpisů stoupců koncepční ochrany přírody a krajiny v internetovém podpisovém archu (www.osel.cz/zdrzovani přípravy ..).

Závěr

Doposud prosazovaný způsob ochrany přírody Šumavy je fatálně problémový. Díky fundamentálním požadavkům skupiny „puristických naturalistů – hlubinných ekologů“, jejichž „módní“ extrémně radikální požadavky „divočiny“ převládly v úředně oficiální i amatérské ochraně přírody, došlo k rozvrácení podstaty ochrany území Šumavy, ale i k rozvrácení sociální a ekonomické stability Šumavy. Byl zásadně narušen princip přijatelné rychlosti regenerace ekosystémů, totálně omezena schopnost zajištění obnovitelných náhrad a došlo k devastaci asimilační kapacity bioty. Někdejší prosperující a atraktivní region Šumavy se stal upadající homogenizovanou „periférií“ ČR, odkud byli vytěsnáni jak trvalí obyvatelé, tak návštěvníci, což dokládá jak demografický, tak sociální a ekonomický vývoj, i vývoj podstaty ochrany přírody.

V kulturních smrkových porostech Šumavy není návrat k přírodnímu stavu bez asistence člověka možný. Vnucované ortodoxní „tvrdě ochrannářské“ pojetí vychází z předpokladu, že přírodní systémy se sami regulují, že vývojová dynamika vč. disturbancí je pozitivní a předvídatelná, tedy že současné rozvrácení horských porostů Šumavy je v pořádku a je podle jejich přání. Jestliže však disturbance, zejména kulturních a polokulturních porostů Šumavy překročí prahové hodnoty, může dojít k rychlým, dramaticky nepříznivým změnám, které naruší vodní i půdní režim, zásadně omezí biodiverzitu a rozvrátí biotické složky. Dochází pak k narušení ekologické integrity ekosystémů a biotopových jádrových území. Takto uskutečňovaná ideologická ochrana je zcela v rozporu s novým vědeckým pojetím ochrannářské ekosystémové ekologie, neboť ji schází komplexní, systémově pojatá adaptivní managementová péče ke zlepšení a udržení biodiverzity.

Sofistikovaný nátlak na realizaci iracionální ideologie bezzásahové „divočiny“ vychází z tzv. hlubinné ekologie (publikace Analýza hlubinné ekologie je uvedena na internetu), jež nevnímá širší a zpětné vazby, zákonitosti přírodní sukcese a jejich cyklů a nevychází ze zkušeností v různých částech země. Uskutečňovaná ochrana hodnot Šumavy, prioritně prosazující bezzásahovou divočinu, způsobuje rozsáhlé škody, přičemž **místo národního parku, respektující specifikované potřeby ochrany Evropsky významné lokality a biosférické rezervace UNESCO, vzniká zdivočelá a zneprístupňovaná Šumava.** Škody v NP Šumava je možno členit na škody na lesích, na chráněných biotopech, na chráněných organismech a další environmentální škody (nepříznivé změny bioklimatické, vodního režimu, půdní aj.) a také škody sociální a škody na ekonomickém rozvoji. Komplexní pohled na současnou situaci Šumavy je uváděn ve zpracovávané publikaci Šumava a její perspektivy.

Situace, kdy v demokratickém systému, prostřednictvím ministra ŽP, militantní ideologická menšina znásilňuje racionálně uvažující většinu, při níž dochází k environmentálnímu a sociálně-ekonomickému rozvrácení Šumavy a Pošumaví je dlouhodobě neudržitelná, přičemž bude mít fatální následky.

Adresa: Ing.,aut.Arch. Pavel Valtr, ZČU v Plzni, Středisko regionálního rozvoje / UrbioProjekt, www.urbioprojekt-valtr.cz (ke stažení: zpracovávaný text publikace Šumava a její perspektivy).